

4-5

LETNIK 63

DECEMBER-JANUAR

1932-1933

VSEBINA 4. in 5. številke. Lea Fatur: Leži otok na sred morja... — Ksaver Meško: V sveti noči (Pesem). — Esèn: Moja sveta noč (Pesem). — Venceslav Winkler: Molčeči zvon. — Ivan Albrecht: Povodni mož. — Griša: Vrabec (Pesem). — † Jožef Gruden: O slamnatem voličku. — Leopold Podlogar: Vače. — Venceslav: Mlada pesem (Pesem). — Prečuden obed v Birmi. — Venceslav Winkler: Berači v izbi (Pesem). — Iznajdljiva žena. — Rdeče jabolko. — Venceslav Winkler: Pravljica je umrla. — Svjatoslav: Božji sejavci (Pesem). — Šola plava. — France Bevč: Miš, ki se je spremenila v ptiča. — Venceslav Winkler: Sveti Mihel (Pesem). — Besni bik. — Kanibali so tu. — L. N. P.: Lepa beseda lepo mesto najde. — Uganke. — Prvi utrinki.

»Vrtec« stane za vse leto Din 15.—, s prilogo »Angelček« Din 20.—.

Lastnik »Pripravniški dom« v Ljubljani — Urednik in upravnik Vinko Lavrič v Ljubljani, Kolezijska ulica 1

Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (Karel Čeč)

Lea Fatur:

Leži otok na sred morja . . .

(Dalje.)

4.

risto kliče »gospodič!« izpod obokanih vrat Grgurinove palače. Njegov mladi gospodar ne sliši. Sloni tam ob zvoniku in poslušaj, kako pljuska morje ob mastni zid. Kristo pokima gospé Bernardi, ki maže rumeno maslo in še bolj rumeni med na velike kose kruha. Gospa se mu nasmehne. Tudi ona ve, kaj pripoveduje Adrijanu morje: o večnem boju zanj.

Še preden so se bili Grki in Rimljani z Iliri in Kelti, z Liburni in Etruščani in Umbri za Jadran, še preden so rezale grške trireme in rimske ladje te valove, je prevažal v izdolbenem deblu po njem prastari prebivalec teh otokov in bregov kameno orodje, bičje in kože, lan in med, ki so ga pritovorili kupci iz dežel, daleč za morjem. Usmilila se je neukih brodarjev sama Mati božja in naročila sv. Nikolaju, da pokaže otočanom, kako se skladajo deske, zloži ribina, postavi jambor. Pa so rasli na otokih štveri, po morju so švigale urne šajke, kljunaste liburne, krilate bregantine, trebušni karavli, široke barke. Osvojitelji sveta, Grki in Rimljani, so zidali po otokih trdnjave, da krotijo uporne otočane. Mirje pri Sv. Damjanu, Kaštelina, Punta spominjajo še onih davnih dni. Zdaj stoji ponosni rabski zvonik na rimskih kamnih. A odletel je rimski orel, zbežal bo tudi beneški lev z Raba . . .

»Pokličí Adrijana,« veli gospa Bernarda, »ded ima novice zanj.« Dujmo, Mijo in Manda pridrevé z vrta: »Kranjskih dečkov ni!«

Kristo razšíri oči, mrmra po ploščadi: »Novice niso dobre za nas, če tudi veselijo gospo. Mamica pride po sinčka. Pa kranjskih ne maram

batin. Dobro, da se je požuril Mate; jaz in gospodič sva tukaj tako zastražena, da ne moreva sama nikamor. Nekaj skrivajo, nečesa se bojijo. Slišal sem, kakor da bi bil Djokovič na Rabu. Kaj ko bi bil zvedel, da je Adrijan tukaj? Adrijan ne sme zvedeti, sicer ga ne spravimo naprej. Oj, gospod Grgurin! Dobro ste naredili. Pisali ste takoj po mamico, obvestili starše vseh beguncev, povedali častitim očetom pri Sv. Jakobu — pa mi odjadramo kljub vsemu temu.«

»Gospodič!« se ustavi Kristo pred Adrijanom in mečka svojo rdečo čepico. »Gospodič! Z Bogom, otrok zakladov! Vsak osel ga bo videl prej kakor midva. Jutri pride gospa. Objela bo sinčka in se razjokala, pa bomo prosili odpuščanja, da smo hoteli pomagati cesarju in deželam iz turške stiske. Turek si bo osvojil Primorje in Zamorje, tebi se bodo posmehovali tvoji plemeniti sošolci, nam vsem pa čevljarski in pekovski vajenci, da ne govorim o mesarskih. Častiti očetje in hudi stric pa bodo sprejeli izgubljenega kozliča z usmiljenjem.«

Bliski švigajo iz Adrijanovih oči. Strese Krista za rame in bruhne: »Z mečem in pestjo pokažem vsakemu, ki se bi posmehoval — menil Ded, ded! Kako me je osmešil! Po mater je pisal, da me odvede nazaj, dečka, ki ima dvanajst let! Kaj sem dojenček: »Nezrel deček si,« pravi meni, m e n i, ki bi odsekal na mah dve glavi kakor Skenderbeg. Ne grem nazaj — ne prenesem sramote. Bova pa ušla do prve trdnjave in stopila v cesarsko službo.«

»Pa preden pride gospa,« se reži Kristo. »Poslušaj, gospodič: Mate ti sporoča, da pridí pod večer na Kaštelino.« »Vse je pripravljeno,« jé rekel. »Ah! se je oddahnil Adrijan. »Vse je pripravljeno...« In ravno v času, ko bi me razorožile materine solze. Moja mati! Ali jo vidim še kdaj? Kaj, ko bi počakali, da vidim svojo mater?«

»Nikar!« odsvetuje Kristo. »Ne boš se več iztrgal iz njenih rok. Pojdi zdaj, gospodič, gospodar te pričakuje.«

Pri veliki marmornati mizi v veži je sedel ded v krogu svojih vnukov. Ostro je gledal Adrijana: »Kam so dečki s Kranjskega? Odgovoren sem zanje. Tukaj je nevarno. Dobro, da pride jutri tvoja mati do Reke. Pošljem brod ponjo. In potem se vrnete z močno stražo v Ljubljano. Tukaj je nevarno. Sumljive ladje krožijo okoli otokov, gusarji lovijo dečke in jih prodajajo na Turško in v Afriko. Včeraj je izginil Vučičev iz Jablanice. Treba bo spraviti našo galejo na morje. Imeli bomo zdaj sejo pri Sv. Nikolaju. Ne hodi nikamor, Adrijan, najbolj varen si v dedovi hiši.«

Rahlo pretrese zrak. Zvon kliče k seji. Dujmo poda dedu palico, dostojanstveno se vzravna Grgurin. Adrijana zapeče v duši, vrže se dedu okoli vratu ter prosi: »Ded, moj ded! Saj vendar nisi hud name? Ne smeš biti hud name in tudi mamica ne sme biti huda name.«

Ded pogleda ljubeče Adrijana: »Ti si naš pogumni deček, vem. Ko odrasteš, se boš smejal temu, kar si hotel kot otrok in hvaležen nam boš, da smo te obvarovali hude nesreče. Bog te obvaruj, moj Adrijan, ti zelena vejica naše hiše. Ti pa, Bernarda, pošlji hlapca, da poišče kranjske dečke.«

»Šli so z Matetom na lukó in še naprej,« se oglasi mali Dujmo. Kristo in Adrijan prebledita.

»Tako!« se namrši ded. »Najbolje bo, da zaprem Mateta v hiralnico, dokler ne odidejo dečki v Ljubljano. Stari bedak je vsem zmešal glavo...«

Adrijan gleda za dedom, dokler mu ne izgine za sv. Marijo Veliko. Mestni očetje imajo v stari cerkvi sv. Nikolaja sejo. In rabska galeja bo lovila gusarje. Kaj če zasledi dečke?

»Gospodič! Urno, preden mine seja,« migne Kristo. Kakor veter brzita do luke, mimo luke, na pot sv. Evfemije. Hiti Adrijan, a vest mu pravi: »Vrni se!« Pa trma ga žene naprej. Dobro poznata s Kristom pot, kjer zakriva gosto grmovje in drevje staro zidovje. Tam je majhen skrit zaliv. Ladja, čoln sta v njem varno spravljeni. Nikogar ne srečata na tej poti. Hlapec, ki ga je poslala teta Bernarda, je zavil proti solinam, kmetje so na poljih. Vendar se zdi Adrijanu, kakor bi šel kdo za njima. Včasih zafrfoče splašena ptica, včasih počí vejica na stezi, zašumi kamen. »Mogoče gre kdo v samostan sv. Evfemije,« reče Kristo. »Kdo bi mogel zdaj za nami?«

Molče hitita dečka mimo samostana po Kamponski dolini. Pa tisto, ki gre za njima, se ni ustavilo v samostanu. Kakor slaba vest žene dečka mimo lepe doline, žareče oči iščejo sama znamenja, ušesa poslušajo napeto. In tam na rtu prodirata z očmi v grmovje in drevje. Kaj ne moli jambor svojega vrha izza drevja. In žvižg? To ni jastrebov žvižg, to je Matetov klic. Med kopinami se spustita do zaliva, pred njima se ziblje karavel. Ņoštvo na njem vleče jadra, dviga sidro, pripravlja vesla. Tam so Mate, Nikola, Šime, Juro, sami stari mornarji. Med njimi so mladi, ki jih ne pozna Adrijan. Turnski in Grimsič, Andrejček in Rok, Janezek in Primožek švi-

gajo po krovu. Dečka ne vprašujeta, odkod je ladja, kar vržeta se v morje in plavata do nje in priplezata na krov, burno pozdravljena od

svojih tovarišev. Vesla udarijo in karavel se zgane — plava. Veter se ujame v jadra, vedno hitreje se odmika ladja od brega. Adrijan stoji ob kljunu. Z nemirnimi očmi gleda na rt Kašteline. Da ne prihiti še kdo, ki bi ga videl in ustavil na potu. Daleč je še veliko morje... Adrijan gleda, ostrmi: na vrhu rta se je očrtala moška postava. Mornar je po obleki. Rjavi obraz ima nekaj divjega, razbojniškega. Strastna jeza ga mu je spačila, ko gleda na ladjo, ki se oddaljuje. Da — kje je videl Adrijan ta obraz? Kaj se ni kazal v sanjah duši, hlepeči po maščevanju? Kar zakriči Adrijan: »Djokovič,« izdere svoj meč in hoče skočiti v vodo. Krepke roke ga zadržujejo. Psovke letijo raz krov na breg do moža, ki maha grozeče in vpije. Mate mu pokaže dolga ušesa, zadržuje besnega Adrijana: »Pusti ga, naj se iztogoti. Prišel je na Rab, da odvede tebe, mi pa smo mu odvedli ladjo, vso pripravljeno za dolgo pot. Ali ni to najlepše maščevanje? Mi gremo po zaklad, njega bodo pa izteknile straže in ga izročile mestu.«

»Djokovič!« se je tresel Adrijan, pa saj mi ne bo odšel. Glej! Skočil je v morje in plava za nami.«

(Dalje.)

Ksaver Meško:

V sveti noči.

Oj čudo, oj čudo, nebo žari,
kot ni še žarelo nikoli.
In angel blesteč iz nebes hiti
na zemske nižave nizdoli.

Prinaša pastircem naznanilo:

»Nocoj se vam božje je Dete rodilo —
o slava v višavah Bogu!«

In vsi zavzeti pastirci hitijo
na hrib, v hlep betlehemski.
In že pred Detetom ponižno klečijo
in zro mu v obraz ves nadzemski.

In z njimi poklekнем in molim še jaz:
»O Jezušek, naj Ti le gledam v obraz,
in srce bo polno miru.«

Esèn:

Moja sveta noč.

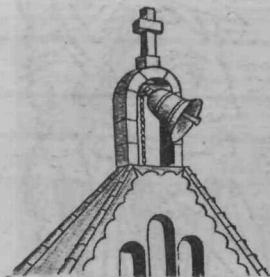
*V novembru ovenčal
sem vse prijateljske grobove:
rožnate blazine
položil sem na črno zemljo,
kjer sameva križ
mrtvih bratcev in sestic,
da bodo na mehkem ležali,
in Kristusa čakali —*

*Žalostni november
jemal je slovo,
krizanteme so se osule,
oh, celo leto jih ne bo na Kras,
teh žalostnih, mrtvaških rož,
smrti celo leto k nam ne bo!
O mati, kdo tedaj je mislil,
da bom zadnjo krizantemo
položil na tvoj grob!*

*Umrla je moja mati,
kam naj grem božič praznovati!
Skozi okno zrem v borov gozd
in slišim borovce šepetati:
»Kaj je leto v onem oknu,
da je vse temno,
kaj se tamkaj ne obhaja sveta noč?«*

*Brat, kaj ne veš:
kje mati umrjè,
božično drevó po tistih doméh
se več ne prižge!
Sveča Gospodova
tam je ugásnila!*

Molčeči zvon.

Nekje za goro je žalosten svet s čudno pravljico o molčečem zvonu. Živel je cerkovnik v hribovski vasi in zvonil, da so vsi jokali. Težki časi so bili, svet se je preveč smejal. Harmoniko so rajši poslušali kot pridigo. Cerkovnik je bil pa božji mož. Zvonil je z vso svetostjo in je verjel, da ne v slabo. Res so ljudje poslušali zvon bolj kot vse drugo.

Pa ne dolgo. V hribovsko vas so prišli tuji ljudje. Niso govorili po naše. Prinesli so bolezen, pijačo in slabo življenje. Zvon je pel zmeraj bolj žalostno, cerkovnik je postajal siv in truden. Ljudje niso več poslušali jutrnjice in večernice. Sredi vasi je bila bela hiša. Tam so prodajali veselje in zabavo. Cerkovnik je molčal. Tepli bi ga, če bi govoril. Tudi ni razumel tujega jezika. Nazadnje so se še otroci umaknili zvonu. Takrat cerkovnik ni mogel več prestatjati in je umrl. Tiho so ga pokopali.

Odkar je pa bil cerkovnik v zemlji, zvon ni hotel več zapeti. Vlekli so za vrv, šli so v line, vse zastoj. Zvon ni zvonil, komaj včasih je nerodno zaškripal. Nekaj časa so ga pustili, potem so se pa ujezili.

»To vendar ne gre, da bi bili brez zvona.«

Zbrala se je vas pred cerkvijo in so prišli tudi tujci, gosposki in črnolasi.

»Vrvi so napačne,« so premišljevali. Privezali so druge, pa zvon se ni oglasil.

»Kembelj ne bije prav,« so rekli drugi in so ga šli popraviti. Zvon je še zmeraj molčal.

V vasi je pa živel dečko, pastirček, ki so ga vsi zaničevali. Prišel je mimo, nasmej se je, prijel za vrv in zvon je čudovito zavriskal.

»Kako mu poje!« so se čudili ljudje. Tujci so pa razsodili: »To ni po postavil!«

Hoteli so ga prijeti, pa je zbežal v planino. Zavriskal je nad vasjo in izginil.

»Pridil« so prosili ljudje.

»Pridem, ko bo ura. Ko tujcev ne bo več!« je povedal.

Zvon še molči. Jutri bo prišel pastir s planine, da bo zazvonil.

Ioan Albrecht:

Povodni mož.

Ko dan zamre,
se noč vzbudi,
povodni mož se oglasi.
Pričofota,
prikobaca
se leno, topo iz vode,
prepleta bičje mu lase.

»Ho ho, ho ho,«
mrcina se roga
za vasjo,
»kdor k meni gre,
dobi zaklad,
za piškav oreh
svetel — zlat!«

»Hi hi, hi hi,«
se vila vodna
mu smeji,
»za piškav oreh daš cekin,
kdo ti bo to verjel, mrcin!«

Divjak se jezno zakadi,
po vodi deklico podi,
da jezero razpenjeno
predreti hoče breg in dno.

Vso noč potem, vso dolgo noč
besni vihar razsajajoč.
Šele ko zarja zardi,
povodni mož se umiri
in spehan v jezeru zaspi.

Le včasih hrkne iz globin,
da dal za oreh bi cekin.
Pa se mu smeje v soncu val:
»Če bi tako dajati znal,
ne bi tu spodaj v blatu spal.«

Prvi razred.

Kdaj so vendar minile počitnice? Toliko, da smo jih pričeli, pa so že pri koncu! Toliko lepih načrtov sem si skoval: »To naredim v počitnicah, to napišem.« A bežali so dnevi, kakor bi jih odnašal brzokrili veter, bežeč z vso nagllico, gori iz Uršlje gore čez našo mirno vasico proti mestu in proti ravninam doli. Odhiteli so, da ne vem kdaj. In delo? In načrti? Ostali so pač načrti. Kdaj bodo postali življenje, resničnost? Vse za-

krito z neprodirnim zastorom temne, molčeče bodočnosti.

In je že začetek šole tu!

Prvo uro stopim vedno z napetostjo v prvi razred, k malim, še nepoznanim. V štirih prvih klopeh sede novinci; na eni strani dečki, na drugi deklice. Zadaž večji, ki so hodili v šolo že prejšnje leto, nekateri že dve ali več — posebni učenjaki!

Večina jih je iz druge župnije. Skoraj uro daleč je šola od naše cerkvice, da prihajajo tudi iz sosednjih vasi.

Tako stojim pred tujimi obrazi. Nekako divji se mi zazde v prvem trenutku. Nikake zveze še pač ni med nami. Velika razdalja, hladna nepoznanost nas loči še.

Tišina, molk. Vse gleda, molči. Najmanjši zro plašno. Menda trka ob vsa srca tesno vprašanje: »Kaj pa ta? Kaj bo storil z nami? Kaj nam bo povedal?

Drobnemu fantku v drugi klopi gre na jok. S težavo ga zadržuje. Ustnice mu drhte, oči so mu vse solzne. Deklice so pogumnejše. Vprašaje, išoč strme gori proti meni. Obrazi so jim napeti, a mirni. Kakor bi si bile nadele krinke, da skrijejo zanje svoje misli in svoj strah.

A polagoma se nekaj taja. Tiste nehoti narejene, v prvem začudenju, v trenutni preplašenosti nadete krinke padajo. Iz oči izginja napetost in strah — vse punčiče se ob taki napetosti čudno povečajo. Začno morda misliti, na tihem upati: »Saj ne bo tako hudo.«

Samo tisti drobn fantek se ne more umiriti, ne se prilagoditi toplejšemu okolju, ne prosteje zadihati v že precej očiščenem ozračju. Vso uro mu obraz drhti, vso uro mu solze teko. Še obrisati si jih ne upa. Sedi ves sključen — nesreče in obupa podoba. Kako mu pač udarjajo na uho moje besede, ko ga tolažim, da mu ne bomo nič hudega storili? Morda jih komaj sliši. Na srce mu menda že ne potrkaajo. Odmeva vsaj si ne zbude. Kakor razbiti zvon mora biti danes njegovo srce. Sosed, še manjši, še drobnejši — tudi doma sta sosed, prvič ga je danes prignala mati, tega drobnejšega, v šolo, tik pred mojo uro — ga postrani pogleduje. Smili se mu pač! Tolažiti ga ne more, ne upa. A ta se drži imenitneje. Ne joka. Samo povsod mi sledi, opazuje me z velikimi, čudečimi se očmi.

Izprašujem jih, kako jim je ime, kje so doma. Fantje odgovarjajo počasi, okorno. Nekateri kakor bi mi razodevali veliko skrivnost. Deklice živahneje. Ta pa ona kar podjetno. Še nasmehlja se. Se pač že zaveda: »Ne bo ne tako hudo.«

Ko po uri odhajam, je že vse precej drugače. Iz prvotnega mrtvila, iz tiste težke otrplosti ob začetku se je že nekaj izoblikovalo, vsaj v nejasnih, meglenih obrisih: Življenje.

In res, saj ura ni bila za to, da bi jih že kdo ve kaj naučil. Prvo je bilo: Odpreti srca, najti pot do duš. Zdi se mi, da se je vsaj malo posrečilo. Prve stopnje. Prvi pogled čez visoko obzidje. Polagoma bo treba stopati dalje. Zdaj je še vse nekako na dobro srečo zgnetena glina. Treba jo bo upodabljati, vdihniti ji duha. Morda narediti celo kak umotvor. Vsaj iz tega, iz one...

Prvo, šele poganjajoče cvetje! Kje je še sad!

*

Prihodnajo uro mi prinese fantič, ki je prvo uro prejokal, tri debele hruške. Precej zelene! S silo jih je kje oklatil, same že še niso odpadle. — Me li hoče z njimi podkupiti? Ni treba, prijatelj mali! — Branim se: »Le ti jih imej!« »Ne, ne!« odgovarja trdovratno. »Jih še imam.« Moram jih vzeti. Vesel odhaja v klopi.

Skoraj vsi novinci sede že manj okorno in leseno. Prihaja pač v nje nekaj toplote, živahnosti in nagajivosti iz zadnjih klopi, od večjih.

Čez nekaj ur je že življenja dovolj, včasih preveč. Med starejšimi vsaj. Začetniki so še vsi skromno-mirni. Večji polni neugnanosti. Nekateri vsaj.

Je tu Helčka, Mihaela, dekletce kakor angelček. A živo, živo srebro. Vse se ji zdi prečudovito, silno smešno. In se ob vsaki malenkosti na glas zasmeji. Ne more se brzdati!

Ali Francelj! Mrzel se piše, a je najvročekrvnejši v razredu, nemirnež, da mu je celo med otroci treba iskati sličnega. Hodil je v šolo že v mesto; šele pred kratkim so vzeli starši tu v bližini kmetijo v najem. Gospodična učiteljica v mestu ga je opisala: »Najboljši učencem. A pri vsaki vragoliji gotovo zraven.« Sestra Franja — dvojčka sta — hodi z njim v prvi razred. Sestra Marija v drugega. Marija je vsa resna. Kakor Madona sedi s svojo pristriženo glavico v klopi. Franja sedi ob Helčki. Ti dve seveda ne bosta preveč mirni, prezdravi sta. Kar na vsem lepem se začneta objemati — Helčka zlatolaska, Franja z vranječrno pristriženo glavico. A proti Francelju sta še zaspanki! Ta bo moral postati gledališki igravec. Kadar kažem kaj z rokami in ne gledam naravnost vanj, pa se naglo obrnem proti njemu, ima roke vedno v zraku: posnema me, teater igra! Pa mu roke kar omahnejo. In se smehlja, kakor bi bil najnedolžnejši v razredu!

»Ne boš me ukanil, Francelj. Kaj si spet delal?« — Živo in odločno odkima: »Nič!« — »Nič? Ali še lažeš?« — Odkima: »Ne!« — Odkima vsemu! — »Ali si se učil?« — Odkima: »Ne!« — »Bomo videli. Povej mi...« Pa zna. — »Sreča tvoja, da znaš. Sicer bi ostal po šoli.« — Odkima: »Ne!« — »Ne? Prosil te bom!« — Pa se smehlja nedolžno in veselo, kakor da ni storil še nikoli nič hudega in bil še nikoli kaznovan! A sestri pravita: »Vsak dan je doma tepen. Tako poreden je.« — Bog, Bog, kaj le še bo s tem Franceljnom!

Ali Maks, županov. Za Franceljem sedi. Francelj močan, okrogel kakor cmok. Maks droben, rdečeličen. Govornik, da mu ga ni para. Kadar mu namreč ni treba govoriti o tem, kar smo se učili. Sicer je velik molčečnejš.

kvečjemu počasen stiskač. A kadar je v nevarnosti, da bo kaznovan, govori kakor najprebrisanejši narodni poslanec.

»Ti, Maks, zadnjič si se pa pri procesiji smejal?« — »Nak! — Ah — hm... Ješovska Urša je rekla, ko jim je bajta gorela: »Naj ta stari klumpet kar zgori, bomo dobili vsaj novo hišo.« — »O ti malopridnež, kako pa prideš zdaj na Ješovsko Uršo?« »Je tudi spodaj pri mostu gorelo, ravno to noč.« — »Kako pa že to veš?« — »Hovnikov Miha je našemu ateju pravil.« — Vse sliši, vse ve. Samo katekizma ne! In kar iztresa te novice. Samo da bi svoje grehe kril! — Ali ga primem: »Domov grede ste se spet topli?« — »Nak! — Ah — hm...« Vrčkovnikov pastir pa se danes preseli. Ferdlu, hlapcu, je uro ukradel. Pa ga je Ferdl že tako pretepel!« — Požira sline, napeto gleda, kaj bom rekel. Včasih se res izmaže. Včasih se mu temeljito ponesreči.

A mnogi sedijo mirno in resno, da jih ni treba nikoli opominjati. Je pač vsak življenje zase, ustvarjen od Boga, po drugačnem zamislu obdaran z drugačnimi lastnostmi...

Kadar jih tako pred sabo gledam, se večkrat na tihem vprašam: »Kaj bo s tem drobižem čez deset, petnajst let?« In se mi nenadoma zazdi, da gledam petdeset stez — kolikor je otrok v šoli. Gredo na razne strani sveta. In so nekatere bele, ravne in gladke. Druge polne kamenja, vzpenjajoče se strmo v višave.

In ne vem, katere naj blagrujem, katere obžalujem...

Griša:

Vrābec.

»Kaj tožiš, vrabček, si še živ?
Kaj prosiš milo — čiv, čiv, čiv?
Čemu prezebaš v snegu plah,
kaj kljuješ led in grebeš mah?

Čemu ti plan, čemu ti vrt,
ko diha zunaj hladna smrt?
Prileti bliže med ljudi,
nazoblji žita se z dlani!

Nebeško sonce greje vse,
še črni trn kali, cvete,
ljubeča srca te sprejmo
v rešetko toplo in gorko.«

»Naj božje sonce greje vse,
naj mene brije zimski mraz, —
v prostosti le bom zdrav in živ,
prijatelj, z bogom! Živ, živ, živ!

O slamnatem voličku.

(Pravljica iz Podkarpatske Rusije.)

Živela sta dedek in babica. Oba sta bila siromašna. Porabila sta, kar sta zaslužila. Zato se je začela babica z dedkom pričkat in mu rekla: »Napravi mi slamnatega volička in ga osmoli!«

»Kaj to govoriš,« je dejal dedek, »čemu ti bo tak voliček?«

Ded je spletel slamnatega volička in ga osmodil. Ko sta se naspala, je vzela babica zgodaj zjutraj preslico s kodeljo in gnala slamnatega vo-

lička na pašo. Sama je sedela pod gričem, predla kodeljo in pela: »Pasi se, voliček, pasi na travniku, dokler ne napredem koželja.«

Pa je predla in predla, dokler ni zadremala. In tedaj je iz črnega borovega gozda prihlačal medved k voličku ter ga vprašal: »Kdo si?«

In voliček je odgovoril: Voliček sem iz slame, ded me je naredil, s smolo me zasmolil.

Medved je rekel: »Če si slamnat in s smolo osmoljen, daj mi smole na pretrgano pleče!«

Voliček je molčal. Tedaj ga je medved pograbil za bok in začel slamo trgati. Trgal je in trgal ali zasmolil si je zobe ter jih ni mogel izrvati. Režal je nad njim in zavlekel volička bog ve kam.

Predramila se je babica, a volička ni bilo nikjer.

»Oh, gorje mi,« je zaplakala, »kam je šel moj volek? Ali je šel domov?« Tekla je domov in videla, ko je medved vlekel volička proti gozdu. Povedala je dedu: »Voliček nam je privabil medveda, pojdi in ga ubij!«

Ded je planil pokonci, ujel medveda in ga zaprl v čumnato.

Ko se je drugi dan začelo svitati, je babica vzela preslico in gnala volička pod gozd na pašo. Sama je sedla pod griček, predla kodeljo in mu prepevala: »Pasi se, pasi, voliček, na travniku, dokler koželja ne napredem!«

Predla je, dokler ni zadremala. In tedaj je pritekel iz temnega gozda tam od velikega bora sivi volk ter vprašal volička: »Ti, kdo pa si?« Voliček sem iz slame, ded me je naredil, s smolo me zasmolil.

»Ako si s smolo namazan,« je rekel volk, »daj mi smole, da si zamažem pleče, žakaj pri so me napadli.« »Vzemi si jo!«

Volk se je vrgel na volička, da bi si natrgal smole. Trgal je in trgal, ali zobje, so mu obtičali v smoli in jih ni mogel odtrgati. Vlekel je na vse strani, a zaman. Odvlekel je volička v gozd.

Babica se je prebudila in ni videla volička. Menila je, da je gotovo odšel domov. Odhitela je domov in opazila, da volk vleče volička. V eni sapi je to povedala dedu. Ded je šel za volkom, ga ujel in hajdi ž njim v čumnato. Babica je gnala tretji dan volička na pašo. Predla je pod gričem in zaspala.

Pritekla je lisica, zagledala volička ter ga vprašala: »I, kdo pa si?«

Voliček sem iz slame,
ded me je naredil,
s smolo me zasmolil.

»Daj mi smole, voliček, daj, da si jo namažem na rebra; psi so me načeli.« »Vzemi si jo!«

Lisica je hlastnila v volička, ampak zob ni mogla izvleči. Babica je to povedala dedku, dedek je brž prikorakal, ujel lisico ter jo vrgel v čumnato. Tako sta potlej ujela še zajca-dolgoušca.

Vstopil je ded v čumnato, sedel za vrata in pričel brusiti nož. Medved je to videl in vprašal: »Ded, čemu brusiš nož?«

»S tebe bom kožo potegnil, da bo meni in babici za kožuh.«

»Oh, dedek, nikar! Izpusti me, prinesem ti veliko medu!«

»No, daj, prinesil!«

Ded je izpustil medveda. Sedel za vrata in iznova brusil nož. Volk je vprašal: »Ded, čemu brusiš nož?«

»S tebe bom kožo potegnil, kučmo potrebujem za zimo.«

»Oh, dedek, ne jemlji mi kože, prinesem ti za to čredo ovac.«

»Prav, priženi jih!«

Dedek je izpustil volka, sedel za vrata ter brusil nož.

Lisica je to videla in vprašala: »Bodi tako ljubezniv, dedek, in povej, čemu brusiš nož?«

»Lisičica, lepa je tvoja koža ter kakor nalašč za ovratnik!«

»Oh, dedek, pusti mi kožo, jaz ti prinesem za to gosi in kokoši!«

»No, tak jih prinesi!«

In izpustil je lisico. Ostal je še zajček in ded je dalje brusil nož.

Zajček ga je vprašal, čemu pač, pa mu je odvrgel:

»Zajec ima mehko kožo, iz nje si napravim za zimo rokavice!«

»Oh, ne reži me, dedek, prinesem ti vsega, da boš imel z babico vred vsega dovolj.« In izpustil je še tega.

Šla sta spat. Zjutraj pa na vse zgodaj lop, lop po vratih. Prebudila se je babica in kriknila: »Stari, nekdo tolče pri nas na vrata. Pojdi in poglej!«

Ded je vstal in videl, da je medved cel panj prinesel. Ded je vzel med in zopet legel. Toliko da so mu oči skupaj padle, in zopet nekdo po vratih lop, lop! Ded je stopil na dvorišče in glej, pred njim velika čreda ovac. Prignal jih je volk. Kmalu nato je prinesla lisica gosi in kokoši in zajec mnogo malenkosti. Vesel je bil ded in vesela je bila babica. Prodala sta ovce in kupila voli. Ded je začel z voli voziti in služiti. Slamnati volek je pa stal na soncu, da se je smola razgrela in ž njega skapala.

† **Jožef Gruden.** V vrstah »Vrtčevih« sotrudnikov je nastala vrzel, ki jo bo težko nadomestiti. V sredi oktobra je namreč umrl Jožef Gruden, višji poštni kontrolor, ki je bil eden najzvestejših in najvnetejših delavcev pri našem listu. V »Vrtcu« je začel pisati že leta 1904. Od takrat naprej ga ni letnika, v katerem ne bi srečali njegovega imena. Prevajal je ponajveč iz češčine. Dvoje je, česar naj bi se mladi pisateljski rod učil od njega: zvestoba do lista in vestnost v prevajanju. Morda so ga kam drugam vabili, morda se je tudi odzval — ne vem — a prav pri srcu mu je bil »Vrtcec, kjer je prvič poskusil svoje prevode, kjer si je izklesal svoj jezik, ki je izbrušen po vseh naših veljavnih slovniciarjih. Kadar koli je prinesel Vrtčevemu uredniku kak prevod, je urednik vedel, da mu ne bo treba popravljati ne skladnje ne ločil, ker je bil vesten, ko je dajal svoja dela javnosti. Jožef Gruden se je rodil na Blokah l. 1846, kjer je bilo v starih časih živahno križišče cest iz Vel. Lašč (Levstik, Stritar) in iz Ribnice (Škrabec), zato še dandanes govorijo tam lep, čist jezik. V njem se učim spoštovati naš lepi slovenski jezik. Neutrudnemu delavcu — božji mir!

Zgodovina naših trgov in mest.

19. Vače.

(523 m, 316 prebivalcev.)

Trg je bil last gospodov z Vač (Herren von Watsch); Oto z Vač se omenja l. 1358. Ko je ta rod izumrl, je prešla njegova posest in trg pod Lebeško graščino.

Župnija sv. Andreja je stara. Omenja se že leta 1392, poprej vikariat že 1262. Prvotno je spadala pod Mengeš, ki je obsegal ves svet nad Savo: Dol, Čemšenik, Zagorje, Vače, Moravče in Dob. Moravče so postale samostojna župnija l. 1286., Dob pa l. 1323. Vače, Čemšenik, Dol in Zagorje so ostale podružnice mengeške župnije. Ko je cesar Friderik III. l. 1444. ustanovil v Dunajskem Novem mestu cistercijanski samostan, je podaril samostanu obširno župnijo sv. Petra v Ljubljani. Ko je kmalu potem isti cesar ustanovil ljubljansko škofijo (1462), je šempetrsko župnijo podaril ljubljanskemu škofu, cistercijane pa je odškodoval s tem, da jim je prepustil Mengeš s podružnicami. Cistercijanski opat je l. 1668. prodal mengeško župnijo za 16.000 zlatov stiškemu opatu Maksimilijanu Mottochu (1661—1680). Mengeško župnijo in podružnico so oskrbovali v dušnem pastirstvu vikarji cistercijanskega samostana v Dunajskem Novem mestu, pozneje pa vikarji stiškega opata. To je nekako, ko je bil stiški samostan zatrt z dvornim odlokom 25. oktobra 1784. leta.

Rimske izkopsnine na Vačah.

Na Vačah se je zgodaj ustanovil vikarijat; kedaj se je to zgodilo, ne vemo. Leta 1473. se omenja vaški vikarij Blaž Prašiček. Za duhovnega pomočnika mu je bil neki Primož Pavlič. Ta je storil svojemu predstojniku veliko krivico, katere ni hotel popraviti. Vikarij se je pritožil pri oglejskem očaku. Ta je poklical Pavliča v Videm na odgovor, kamor pa ni hotel iti. Oglejski oča Marko Barbo (1467—1490) ga je vsled tega izobčil. Pisal je mengeškemu župniku, naj se na prvi slovesni praznik v župniji razglasi izobčenje Primoža Pavliča. Kadar se bo ljudstvo sešlo, tako naroča izobčilno pismo, naj zapoje vsi zvonovi. Sveče naj se prižgo, pa koj ugasnejo. Duhovnik, ki bode pismo ljudem prebral, naj pomeče [ugasnjene sveče po tleh

Naj jih pohodi, potem pa prebere izobčilno pismo. To se je zgodilo na Vačah 28. oktobra l. 1473. Pavlič je moral biti res trdovraten mož. Skoraj poldrugi mesec je nosil občutno kazen izobčenja, preden je poravnal škodo vaškemu vikarju. Ko se je to zgodilo, ga je mengeški župnik Jurij Kralj slovesno odvezal od kazni izobčenja 8. dec. l. 1473. (Izv. M. Dr. 1891. 32.) Leta 1487. se omenja še vikarij Blaž Prašiček, l. 1517. pa župnik. —

Andrej Apfalter, gospodar litijske graščine, je leta 1474. ustanovil na Vačah kaplanijo in večno zgodnjo sv. mašo. (Illyr. Blatt 1840. 97.) Andrej

Apfalter se je bil udeležil l. 1462. z drugimi kranjskimi vitezi osvoboditve cesarja Friderika III., katerega je oblegal njegov uporni brat Albreht VI. z Dunajčani v cesarskem gradu. Drugo leto je bil v odliko imenovan za grofa celjske trdnjave.

Kdaj je bila zidana prvotna cerkev sv. Andreja na Vačah, ni znano. Češčenje sv. Andreja se je začelo širiti na zapadu za časa križarskih vojsk, ko so prepeljali sv. ostanke svetnika leta 1204. v mesto Amalfi. Sedanjó cerkev so zidali po usodnem požaru 8. oktobra 1834., ki je upepelil ves trg, tudi cerkev in kaplanijo. Posvetil jo je leta 1845. ljubljanski knezoškof Anton Alojzij Wolf.

Cerkve sv. Lenarta v Kandršah, sv. Neže v Slivni in sv. Marjete se omenjajo v zapisniku cerkvenih dragocenosti iz l. 1526. Po nesrečni bitki pri Mohaču l. 1526. so postali turški napadi za Kranjsko zelo nevarni. Nadvojvoda Ferdinand I. (1522—1564) je odredil, naj se v teh nevarnih časih spravi vsa cerkvena dragocenost v gradove in mesta. V vojni sili in stiski naj se prekuje vse v denar za vzdrževanje vojske. Cerkvam se je obljubilo povračilo, katerega niso nikdar prejele. V cerkev sv. Križa na Slomšku je udarila 8. septembra l. 1814. strela, katera pa ni užgala.

Iz Vač so se ločile župnije: šent Lambert 1752., Kolovrat 1753., Hotič 1788., Sava 1809., Sv. Gora 1826.

Novo dvorazrednico na Vačah je blagoslovil moravški dekan Ivan Bizjan 15. oktobra 1906.

Na Vačah je bil rojen Matija Hvale (Qualle). Početne šole je obiskoval v Ljubljani. Izobrazoval se je nadalje na Dunaju in postal magister modroslovja. Bil je profesor na dunajskem vseučilišču. Leta 1510. je postal dekan na fakulteti prostih umetnosti. Bil je sloveč govornik in znamenit humanist. Hodili so ga poslušat vsi stanovi. Med tedanjimi humanisti je zavzemal odlično mesto. Leta 1513. je izdal knjigo »Komentarji k naravni filozofiji, ki stoji na vrhuncu tedanje modroslovne vede. Knjigo je posvetil dvornemu svetniku Pavlu iz Starega grada pri Kamniku. (Izvestja M. Dr. IX. 6; Hoff III.)

Drugi znameniti mož, ki se je rodil na Vačah, je Matej Ravnikar, ki je postal tržaško-koprski škof. Rojen je bil očetu krojaču 20. sept. 1776. Vaški kaplan Jurij Štendler je nagovoril očeta, da ga je poslal v ljubljanske šole. Posvečen leta 1802. je postal takoj učitelj dogmatike v bogoslovju, potem ravnatelj ljubljanske bogoslovnice. Za časa francoske okupacije (1809—1813) je postal ravnatelj vseh šol. L. 1817. je dobil Lambergov kanonikat; 1827. je odšel v Trst, kjer je deloval kot duhovski in šolski upravnik in nadzornik pri pomorskem dežel. poglavarstvu. Cesar Franc I. ga je imenoval 18. septembra 1830. za tržaškega škofa. Papež Gregorij XVI. ga je 30. septembra 1831. potrdil, posvetil ga je ljubljanski knezoškof Anton Alojzij Wolf 18. decembra 1831. Novo mesto je nastopil kot prvi škof zedinjene tržaško-koprške škofije 6. januarja 1832. Umril je v Trstu 20. novembra 1845.

Vače je ljubil in se vedno nanje spominjal. Večkrat je rekel v težavnih urah: »Vse bom popustil, pa šel za beneficijata na Vače.«

V rojstno hišo na Vačah so vzdali spominsko ploščo, katero je slovesno odkril 13. julija 1890. dr. Josip Vošnjak. Napis se glasi:

V tej hiši je bil porojen dne 20. septembra 1776.

slavni pisatelj slovenski Matej Ravnikar,

prvi tržaško-koprski škof.

Pisateljsko društvo dne 13. julija 1890.

Slavni pisatelj Miklošič v svojih spisih posebno rad navaja zglede iz Ravnikarjevih knjig. Njegovo slovenščino je visoko cenil eden največjih slovenskih učenjakov-jezikoslovcev.

Cesar Franc I. je na njegovo prošnjo l. 1817. določil, da se bogoslovci drugega letnika uče slovenskega jezika. Tako se je po njegovem prizadevanju dovolila stolica slovenskega jezika v Ljubljani. Udeleževali so se teh predavanj tudi licejski slušatelji. Ta stolica je rodila lep sad, da so v lepšem in čistejšem slogu izhajale slovenske knjige. Na to stolico je spravil slovečega slovničarja Franca Metelka.

Prva in največja zasluga Ravnikarja je ta, da se je trudil pisati po prosti, nepopačeni narodni govorici. Preden je napisal kak stavek, ga je pretehtoval, je-li ga bo razumel preprosti kmet, kateri ne pozna drugega jezika, kakor materinski.

Kolikokrat so Turki obiskali ta kraj, ni nikjer kaj povedanega. Da so strašili tudi tod, je gotovo. Vsled turške nevarnosti so utrdili ljudje cerkev na Sv. gori. O tej gori piše naš Valvasor (II. 143. VIII. 829), da je točka, ki nudi človeku obsežen razgled, dasi ni višja kakor 849 m. Pobožne vernike vabi na to višavo cerkev »Naše Ljube Gospe«. On jo imenuje »sveto«, ker se je ondi zgodilo veliko čudežev. Cerkev je obdana iz časa turških napadov s taborskim obzidjem. Za njegove dobe (l. 1689) ji je prizidal tedanji župnik Andrej Gollerey kapelico sv. Jožefa. Taborski stolp je služil v mirnih časih ob velikih shodih duhovščini za prenočišče in obednico. Na cerkveno proščenje, dan po sv. Jakobu, je bila še v 17. stol. navada, da je vaški župan iz Revič (Reviče: gorska vas pod Sveto goro) pripravil deželnemu sodniku na gradu Lebek zajutrek, h kateremu je povabil sodnik tudi sosedne plemenitaše. Zajutreka se je udeležil tudi župan. Pri zajutreku je podal na krožniku deželnemu sodniku cekin iz starega, dobrega zlata. Valvasor pove, da je bil sam temu priča, ker je bil večkrat tja povabljen.

Venceslav:

Mlada pesem.

*Na pragu raztrgane bajte stojimo.
Pesem ugaša, umolknil je svet.
Modreci stari oznanjajo zimo,
zemljo, nebo uklenili so v led.*

*V nas pa gorijo neskončni kresovi,
žgejo in žgejo, ogrevajo mrak,
v viharju prepevamo mladi in novi,
v čudežni pesmi nam vriska korak.*

*Daleč je, daleč še zadnja postaja,
kjer se utrudijo mlade noge,
v božje kraljestvo se zemlja presaja,
odkrijmo zaveso do belega dne!*

Prečuden obed v Birmi.

Birma je angleška dežela v Zadnji Indiji. Neka gospa piše o zanimivem prizoru, ki ga je gledala:

Popoldne po malici sem sedela na vrtu in mašila očetove nogavice. Naenkrat se meter proč v travi odpreta dve luknjici, iz njiju pa se usujeta dva roja letelih mravelj. Povedati vam moramo, da so bile tiste bele mravlje, ki so grozno škodljive. Požro nam vse, kar ni iz železa: lesena vrata, okna, strešno tramovje, obleko, knjige, čevlje! Da še celo v zemlji, kamor se skrivajo, požro drevesom in rastlinam korenine!

Enkrat na leto pa te mravlje počrne in dobe krila, potem pa v rojih privro iz zemlje in letajo nekaj dni okoli. Nato jim peruti odpadejo, mravlje še malo lazijo po zemlji in poginejo. Dostikrat pa nimajo časa, da bi same od sebe poginile. Birmani jih namreč love, malo oprazijo in pohrustajo kot najboljšo slaščico.

Tedaj ko zapuščajo svoje zemeljske luknje, pa derejo mravlje iz zemlje v gostem, nepretrganem curku. Pa vendar v zrak ne pridejo vse; preveč je gostov, ki jih pridejo pozdravit! Komaj namreč sta se luknjici odprli in so zamigljale krilate mravlje, že so završale po zraku okoli moje glave stotine pisanih indijskih ptičev in šavsale po mravljah, da sem slišala, kako so cmokaje zapirale kljunčke. Sedela sem čisto mirno, da ne bi ptičev splašila, no, pa se zame še zmenili niso. Prilezle pa so k luknjicam tudi štiri krastače, se udobno usedle k odprtini in požirale sladko malico, da so se nažrle prav do grdega. Sama ne vem, odkod sta priskakljali tudi dve siamski mačici in jeli žurno obedovati, tako da so se jim ptički zaletavali prav v dlačico, ne da bi se ju bali. Kdo bi se potem čudil, da so se nad mravlje spravile tudi moje kokoši in piščanci in še udomačene ptice pevkel!

Roj je trajal kakih dvajset minut, pa kakor je minil, tako so izginili tudi gostje: ptice, krastače, mačke, kokoši in nobenega sledu ni bilo več po sladkem obedu.

Venceslav Winkler:

Berači v izbi.

*Mi se pa smehljamo, se smehljamo,
ko zunaj ceste krči mraz.
In med nami nekdo toplo hodi:
kaj ni to Jezusov obraz?*

*Tisoče cest smo prehodili revni,
zunaj že je noč in mrak.
Mi pa zremo v svetlo to obličje
in poslušamo pojoč korak.*

*Zunaj steza drevje h koči veje,
da bi videlo Njegov smehljaj.
Čudno toplo, mehko nam je v duši —
o da bi bilo vekomaj!*

Iznajdljiva žena.

Med svetovno vojno so Nemci zasedli mesto Lille (Lil) v severni Franciji ter se štiri dolga leta mudili v njem. Seveda nikomur ni prijetno, če ga vlada narod, ki se z njegovim narodom vojskuje. Pa mogoče nobenega Lilčana nemška zasedba ni tako skrbela kakor gdč. Tončko Tierce. Zakaj?

Ko so Nemci korakali v Lille, so se v njeno hišo zatekli štirje Angleži, vojaki. Ako bi jih Nemci zasledili, bi jih ustrelili. Ušli so bili namreč nemškimi stražam. Ako bi jih Tončka odklonila, bi bilo po njih. Zato se je rajši odločila, da jih bo skrivala in zanje skrbela. Seveda je vedela, da s tem dejanjem tvega lastno življenje.

Eden izmed Angležev pa je imel večkrat hude napade, ker je bil zastrupljen s plinom. Tako ga je tudi nekega večera prijelo, da so ga morali prenesti v pritličje in položiti na zemljo. Tedaj pa nekdo potrka na vežna vrata. Tončka brž skrivaj pogleda skozi okno in uzre nemške vojake! Zdaj je vsega konec! bi marsikdo mislil. Tončka pa ni izgubila glave in zato tudi življenja ne. Hitro steče v nadstropje, vrže raz sebe zgornjo obleko, razpusti lase in se taka prikaže pri oknu, kakor da je pravkar vstala. Kdo je? A, gospodje bi morda radi pregledali hišo? Da, takoj, seveda. Vendar naj bodo tako ljubeznivi in malo potrpijo, da se vsaj za silo obleče.

Nemci res počakajo, Tončka pa steče zopet v pritličje, pomaga nezavestnega Angleža odnesti skozi podstrešje na streho, kamor se umaknejo vsi Angleži. Nato pa Nemcem odpre vrata, ki vso osumljeno hišo prebrskajo, a odidejo praznih rok.

Rdeče jabolko.

Ponatis iz knjige Gabriel Scott: Mala trojka, ki je v prevodu Ivana Vouka in opremljena z ilustracijami Milka Bambiča izšla v založbi Jugoslovanske knjižarne v Ljubljani (Mladinska knjižnica).

Po svojem porazu je Panter začasno opustil misel na maščevanje nad Svenom. Uvidel je, da še dolgo ne bo tako močan, da bi se mogel meriti z njim. Toda sam pri sebi je prisegel, da ga ne pozabi. Že pride dan, ko povleče na dan svoj kij, in Sven se bo tedaj uveril, da ne gre za šalo. Na kij mora nasaditi še ostra šila, da bo videti kakor kakšen kaktus.

»No, Orlova glava in Rdeči pas, ali sta uverjena, da bo to pomagalo?«

Žolti Panter ju je grozeče pogledal in obračal oči. Orlova glava in Rdeči pas sta prav dobro vedela, da morata odgovoriti z »da«, sicer se Panter ujezi, tedaj ju čakajo razne sitnosti: ne dobita več lokov, ne puščic, tudi ladij in drevesne skorje ne dobite več od Panterja. Zato bi bilo najbolje, če sta njegovega mnenja. Prikimala sta torej in se nedolžno smehljala, kar je izvrstno znal zlasti Orlova glava, in tako sta odgovorila »da«.

Panter je sedel v drvarnici in jima prirezoval puščice.

»Ali mislita, da bom čez leto dni dovolj močan?«

Orlova glava in Rdeči pas sta ga pogledala nekoliko v zadregi.

»Ne smeta pozabiti, da se je stvar zadnjič tako slabo končala po krivdi Rdečega pasu. Rdeči pas me je izdal, Sven je postal pozoren, sicer ni izključeno, da bi ga bil premagal. Izvrstno sem meril, naravnost v sredo čela, in vidva vesta, da Panter vselej pogodi.«

Rdeči pas se je zavedal krivde.

»Ali ne vesta več, kako je Panter zadel takrat kozla v čelo in to na razdaljo sto korakov? Tedaj pa sem imel kij iz brezovega lesa s krompirjem na koncu. Kar razpočil se je, ko sem zadel kozla. Ali ne veste več, kako sem vrgel v kaplana lesniko, ko je šel v cerkev? Zadel sem ga v cilinder, da je nastala velika luknja v njem, in oče mu je moral celo plačati deset kron, da si je kupil novega?«

Seveda Orlova glava in Rdeči pas sta se tega dobro spominjala. Spominjala pa sta se tudi, da je oče ti-stega večera Panterja strahovito nabrisal. Toda o tem si nista upala ziniti.

Panter je našteval še druge svoje junaške čine, ker je hotel, da ga občudujeta in se ga bojita. Pred kratkim je doživel hud poraz, zato je bilo mogoče, da je njegov ugled nekoliko padel. Vsekakor mu ni moglo škodovati, če jima obudi spomin na nekatere svoje junaške čine.

»Ali še ne vesta, kako me je hudi, črni kozel od zadaj sunil? Kje sta bila tedaj Rdeči pas in Orlova glava? Ubrala sta pot pod noge in me pustila sramotno na cedilu, dasi sta bila v dveh, jaz pa sam. In kaj sem tedaj napravil? Kaj? Samo na hrbet sem legel, skrčil kolena k sebi in prožil kozlu podplate, naj jih trka po mili volji. In vsakikrat sem se prekucnil čez glavo in zdrknil nazadnje v jarek, iz kate-rega me je potegnila dekla. Ali pa sem ves čas boja le enkrat zinil, kaj?«

Orlova glava in Rdeči pas sta z mrmranjem izrazila svoje občudovanje. Dobro sta se še spominjala, vsake podrobnosti sta se spominjala, zlasti obraza Žoltega Panterja, ki je bil od strahu bled kakor smrt.

»Ali še vesta, kako sem se v skednju ruval s škratom?« Panter se je dobro zavedal, da se zdaj laže. Toda zgodba o škratu je bila tako zape-ljiva, tudi je hotel, da ga prijatelja občudujeta.

»Ali še ne vesta, kako je škrat zavpil? Kar za goltanec sem ga prijel in ga skoraj zadušil. In škrat je vendar nevarnejši od Svena. — Pa da bi Svena ne zmoget? Vedita, da je moj kij zdaj nasajen z dolgimi ostrimi iglami.«

Videti je bilo, da ju je prepričal. Zgodba o škratu je napravila nanju globok vtis in Panter je poskrbel, da je ne pozabita. Zakaj ta zgodba je nastala že zadnjo pomlad.

Nekega večera jima je pripovedoval, da je videl škrate, in zvalil ju je k skednju. Sam je šel notri, štorkljal po gumnu ter vpil in zmerjal, kakor da se z nekom bojuje. Seveda sta Orlova glava in Rdeči pas nekoliko podvomila, ali je bil zares v skednju pravi škratek, zakaj dozdevalo se jima je, da sta slišala ves čas samo Panterjev glas.

Puščice so bile izgotovljene in tedaj so šli vsi trije na neko njivo, kjer so se urili v streljanju. Polagoma pa je Panterju minila jeza na Svena.

Končno je docela pokopal bojno sekiro, izkopal je pravo luknjo zunaj na njivi ter položil vanjo svojo malo leseno sekiro; tam naj leži, dokler zopet ne izbruhnejo sovražnosti. Trije prijatelji so imeli zdaj druga, nebojevita opravila. Lovili so v potoku ribice, spuščali v vodo parnike iz drevesne skorje, hodili s hoduljami in ribarili kakor odrasli, ko sta oče in mati legla k popoldanskemu počitku. Nato so prišle velike počitnice.

Tedaj pa se je zgodilo nekaj, kar je spremenilo mirni potek dogodkov. Pri Danijelu na gori se je nenadoma pojavil neki deček iz sirotišnice. Še za palec ni bil višji od Panterja in vendar je nosil dolge hlače in imel pod jopičem telovnik, medtem ko so drugi dečki imeli samo kamižolo z gumbi. Razen tega je pljuval prav tako rjavo kakor Sven, ko je šel v nedeljo v cerkev.

Orlova glava in Rdeči pas sta prva prinesla Panterju to novico. Bila sta zgoraj pri Danijelu in ga prosila, naj jima izteše čoln, ki bodi večji, kakor ga zna Panter narediti, je neprevidno izklepetal Orlova glava. In tedaj sta ga videla. Prišel je iz mesta in ostane tu vse počitnice. Strašno mrk in močan je videti. Dvomila sta, da bi ga Panter zmogel.

Kaj takega Panter ni mogel prenesti. On da ne zmore takega sirotnika, paglavca, ki žveči sladki les? Panter je vtaknil nož v tulec in takoj vstal s stopnice, na kateri je sedel in rezal čolne iz drevesne skorje. »Ali sta že pozabila na kozla in škrate!« je vzkliknil, »ali pa mislita, da nisem dovolj močen, kaj?«

O tem nista dvomila. Vendar pa sta bila mnenja, da je sirotnik gotovo močnejši, ker ima dvakrat tolikšne pesti od Panterja.

»Pest ne odloča,« je odgovoril Panter. »Glavno je, v kakšni roki tiči pest. Če pa dvomita, grem takoj tja. Videla bosta, kdo je močnejši!«

Prav, Orlova glava in Rdeči pas sta bila takoj za to in tako so se napotili vsi trije k Danijelu na gori. Tam so legli za grm in prežali.

V snegu.

Pravljica je umrla.

Danes ni več pravljic. Takrat so pa živele in so se vse enako začenjale: Živel je kralj in je imel tri sinove.

Živel je kralj in je imel tri sinove. Najmlajši je bil bedak in najpametnejši. Pustil je dvor in zlato in čast. Nekje zunaj mesta je zgradil hišico in postal krojač in je pel od jutra do večera, včasih še ponoči. Dobil je sina in ga je dal krstiti za Valentina, sam mu je pa pravil Tinče.

Tinče je rasel in oče mu je umeril novo obleko. Potem ga je posadil na kolena in mu povedal lepo zgodbo. Rekel je, da je pravljica.

»Tinče, velik si že, dovolj, pojdi in poglej, če je pravljica resnična.«

Tinče je ubogal. Vzel je kruh in palico in šel po svetu.

Oče mu je pravil o dvoru in o kralju, ki je imel tri sinove, Tinče je pa šel drugam. Zavil je čez polje, srečal je kmeta in ga je vprašal, če je na svetu še kaj pravljice.

Temno ga je pogledal kmet, pa je videl, da je otrok in mu ni zameril. Samo čudno je vzdihnil, potegnil iz malhe kos kruha in mu ga dal.

»To je vsa pravljica, vidiš!«

Tinče je zmajal, pa se je lepo zahvalil in odšel naprej. Nekje daleč je srečal berača. Ležal je kraj ceste in vzdihoval. Tinče se je domislil očetovega ukaza in je vprašal po pravljici. Berač se je začudil, potem se je široko zasmel in vrgel na cesto svojo popotno palico.

»Lačen sem in to je pravljica.«

»V romarski palici je skrita pravljica,« je pomislil Tinče. Beraču je dal kruha, vzel je palico in odšel.

Hodil je noč in dan in je prišel na kraljev dvor. Korajžno je stopil pred kralja in vprašal, če je še pravljica na svetu. Sivemu kralju je bil fant všeč, pa je ukazal, da so se zbrali vsi modrijani, da bi presodili, če je še pravljica živa. Prinesli so knjige in listine, premišljevali so tri dni, potem pa so dognali, da pravljice ni več, da je pred toliko in toliko leti umrla.

»Kaj pa zdaj?« je rekel kralj.

»Nič,« se je zasmel Tinče. »Očetu pojdem povedat.«

In takoj se je obrnil in vrnil domov. Kralj se je pa globoko zamislil. Potem je ukazal služabnikom, naj gredo gledat, kje je fantič doma. Ljudje so šli, našli vse in povedali, da je Tinče prav za prav kraljevega rodu. Oče

njegov je kraljevič, pa je zdaj navaden krojač. Stari kralj se je zgrozil in ukazal je sinu, naj se vrne na dvor. Krojač se je pa smejal kraljevim poslancem:

»Ne morem se vrniti. Pravljica je umrla. Ni je več.«

Še zmeraj so ga silili. Umiril se je in je rekel:

»Povejte mi pravljico pa pojdem!«

Razveselili so se in so začeli:

»Živel je kralj in je imel tri sinove. Dva sta bila pametna, tretji je bil bedak.«

»Ni res, pravljica je umrla,« je zakričal krojač. »Jaz vem za drugačno!«
Začudili so se in ga poslušali.

»Živel je človek in je imel tri sinove. Vsi so bili močni in zdravi. Delali so od zore do mraka. Nikdar niso jokali, ker so bili krepki. Peli so pa neprestano. Pametni so bili vsi enako in ljubili so se med seboj. Taka je pravljica. Pa mislite, da se je kaj velikega zgodilo? Nič. Vojaki niso bili, tudi lovci ne. Potem je prišel od nekod drugačen človek, hudoben in trd, zapeljal jih je v pijačo in greh in jih dobil v svojo oblast. Zdaj mu morajo služiti od jutra do večera, od večera do jutra. Taka je pravljica.«

In krojač se je vzdignil in šel na delo. Ministri in krajevi poslanci so nekaj godrnjali, potem so pa šli praviti pravljico kralju.

Kralj se je zamislil. Dolgo, dolgo je premišljeval. Nato je vstal in je bil ves drugačen. Dal je podreti ograjo okoli dvora in je vse velike vrtove preoral in posejal z žitom. Ministri so si pulili lase in vsa gospoda je jokala. Sivi kralj je pa delil žito lačnim množicam in pravil:

»Izpreobrnite se, pravljica je umrla.«

Sojatoslav:

Božji sejavci.

*Angelčki božji, nageljčki beli
sejejo polja z zlato roko,
pomlad in kmeta so prehiteli,
z njivice ene na drugo gredo.*

*Preko neba so v loku nemirnem
maurico svetlo tiho prižgali;
sije toplo na nebu večernem,
da bi pot k domu lahko spoznali.*

*Angelčki božji s pesmico zlato
drobno semenje so vrgli v zemljo,
Bog blagoslovil vse bo bogato,
da bomo želi samo zlato.*

Šola plava.

Mnogo je v Jugoslaviji šolarjev, ki so že videli morje in se po njem vozili. Angleškim šolarjem se godi še boljše: vsa šola naenkrat odrine na morsko potovanje! Dorik, ladja Proge Bele Zvezde (White Star Line, reci hvajit star lajn), je letošnjo pomlad sprejela na svoj krov 900 dečkov in 200 deklic, srednješolcev od 9. do 17. leta. Z njimi se je vozilo tudi 300 očetov in mater in profesorjev. Vseh potnikov je torej bilo brez posadke 1400! Lahko si mislite, s kakšnim navdušenjem so klicali svojim doma ostalim sošolcem in domačim: na svidenje! In kako žalostno so gledali za njimi vsi, ki niso mogli z njimi.

Iz Anglije so se pripeljali v Gibraltar in obiskali angleško trdnjavo, ki straži ta važni prehod med Sredozemskim in Atlantskim morjem. Izkrkali so se tudi v Afriki v mestu Ceuta (reci Sevta), ki se je tolikokrat morala boriti z gusarji ali Herkulovega stebra. Tudi Portugal so šli pozdravit in so si ogledali njegovo prestolnico Lizbona, ki slovi kot ena najlepših luk na svetu.

Ali pa veste, koliko so pojedli in popili samih sladkarij? Le požirajte sline, pa premislite, kaj pomenijo takele številke: 3600 l sladoleda, 40.000 oblatov (iz njih so narejene tudi napolitanke), 20.000 piškotov, 14.000 steklenic limonade in drugih sladkih pijač, 1 tona (1000 kg) čokolade, 1 tona bonbonov, 14.000 pomaranč in 14.000 jabolk!

In darovali so mu zlata, kadila in mire...

*Nebeško Dete
naj Vas blagoslovi,
podeli naj Vam
v letu 1933
mir, dobro voljo!*

Miš, ki se je spremenila v ptiča.

Indijanska pravljica.

Živela je stara, zelo stara miš, ki ni mogla več delati. Tedaj je razmislila in si dejala: »Tako stara sem in nadložna, ne morem več delati. Začarala se bom. Pa kaj naj postanem? Rada bi živela v temi in da bi sama ne bila vidna.«

Tako je govorila. Nato ji je prišla nova misel. Nadaljevala je: »Ali naj postanem mačka? Rajši ne. Kradla bi, pa bi me ubili. Ali naj postanem kača? Kača ne hodi v temi. Kaj naj tedaj postanem? Netopir postanem!«

Tako je govorila in se začela spreminjati v netopirja. Pri tem se je pa obrnila z glavo navzdol, da se ji je začelo kolcat.

Ko je slišal neki netopir, kako miška kolca, se je radoveden približal. Ko je zagledal miško, ji je dejal: »Čemu visiš tu? Ali se norčuješ iz mene?«

»Ne norčujem se; netopir hočem postati,« je odgovorila miška. Tedaj ji je odpadel rep, koža se ji je začela nabirati v krila.

Netopir je šel od nje in povedal drugim netopirjem: »Tam je miška, ki se spreminja v netopirja. Z lastnimi očmi sem jo videl. Hoče se spremeniti, da bi z nami živela. Pustite jo v miru, da se spremeni!«

Tedaj se zaklicali netopirji: »Miš se spreminja v netopirja! Pojdimo, da jo vidimo!« In leteli so k miški.

Vsi netopirji so prihiteli in gledali miško, kako se spreminja v netopirja. Miš pa je visela in se spreminjala dalje.

Vprašali so jo: »Kaj se še nisi spremenila, miška?«

»Sem že spremenjena. Rada bi letela po zraku, a se bojim,« je odgovorila.

Netopirji so ji dejali: »Ne boj se, miška! Zleti! To je tako lepo!«

Miška bi rada zletela, toda se je bala, trepetala je in obvisela na mestu. Tedaj ji je svetoval neki netopir: »Ne boj se leteti, miška! Jaz te bom naučil. Giblji, giblji s svojimi krili! Pa boš letela.«

Miška je ubogala. Gibala je, gibala s svojimi krili in se priučila. Letela je. Miška je letela. Privadila se je tudi temu. »Kako je to lepo,« je dejala in odletela.

Tega netopirja, v katerega se je bila miška spremenila, vidimo tudi mi. Leta v temi in je zrele banane. Zre gozdne sadeže, kadar dozoriijo. Imenuje se tudi »pol tič pol miš«.

Taka je zgodba o miški, ki se je bila v netopirja spremenila.

Venceslav Winkler:

Sveti Mihel.

Težka roka, silna roka,
roka svetega Mihela,
pala je čez črno zemljo,
sonce z neba snela.

Mihel gleda po nebesu:
kje je, kje je luč nad nami,
kdo mi bo po cesti svetil,
ko bom hotel k očku, k mami.

Svetlo lice, svetla zemlja,
svetec božji po njej hodi,
prime dete s silno roko
in ga po bregovih vodi.

Besni bik.

Donatiz iz knjige Jón Svensson: »Prigode malega Nonnija«, ki je v dr. J. Lovrenčičevem prevodu izšla v založbi Jugoslovanske knjigarne v Ljubljani (Mladinska knjižnica).

Konja sem spravil le počasi na višino.

Ko smo bili na vrhu, je takoj zopet obstal, hrzal in drhtel po vsem telesu.

Pred nami je bila majhna planja, posuta z ognjenišskimi skalami. V ozadju se je vzpenjala leber, porasla z redko travo in pepelnato sivim mahom.

Fido se je pognal na neko skalo, odkoder je z ostrim očesom motril okolico. Potem je začel zavijati in je kakor besen planil med skalovje. Zadržal sem dih in mirno sedel na razburjenem konju in napeto pričakoval, kaj bo.

Nekaj trenutkov pozneje sem zaslišal, kako pes divje laja, in kmalu nato grmeče tuljenje, ob katerem sem se kar zgrozil.

Konj se je stresel, se obrnil in hotel zdreviti po griču nizdol.

Z veliko težavo sem tresoč se žival zadržal, nisem pa mogel preprečiti, da ne bi udaril s poti nekoliko na desno mimo bližnjih skal.

Končno sem ga le ustavil in v razdalji kakih dve sto do tri sto korakov sem opazil mogočnega ruskega bika, ki je šel besen s povešenimi rogovi nad Fida.

Istočasno sem zaslišal nekod izmed skal jasen otroški glas:

»Nonni, Nonni, ali si ti? — Za božjo voljo, bodi previden in pazi, da se ne zaleti vate!«

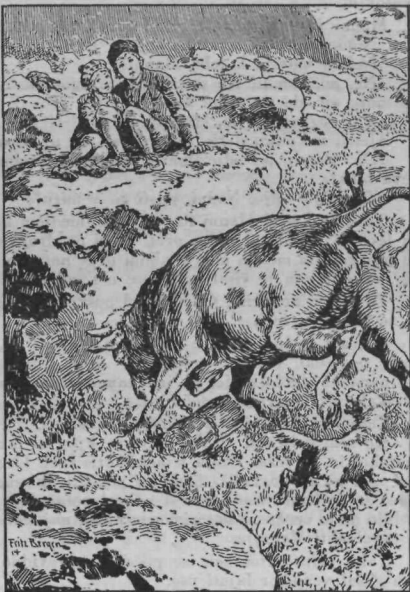
Takoj sem spoznal glas: bil je Manni, ki me je svaril.

Solze veselja so mi prišle v oči.

Čast in hvala Bogu, svojega ljubega bratca sem spet našel! — Ves sem bil vznemirjen in nisem mogel pričakati, da bi ga videl.

»Manni, kje si? Ne videm te!«

»Tukaj — na visoki skali! — Toda ne hodi bliže, Nonni, pobode te do smrti!«

Iskal sem v smer, odkoder sem slišal Mannija, in ugledal sem ga. Mirno je sedel na visoki skali, ploščati skali, prav tam nad onim prostorom, kjer sta se dajala Fido in besni bik.

»Ali se ti ni nič zgodilo?« sem mu zaklical.

»Nič, Nonni! — Ti pa se pazi pred bikom!«

Pomislil sem, kako bi prišel k Manniju, in sem gledal sem in tja po skalovju.

Manni je uganil moje misli, zakaj ves v skrbeh mi je zaklical:

»Nonni, ne hodi sem! Tu spodaj je bik!«

»Nekod moram k tebi, Manni!«

»Ne, ne, Nonni! Ne smeš! Bik te ugonobi, ne veš, kako hud je. Meni ne more nič, do mene ne more!«

»Kaj naj napravim, Manni?«

»Jezdi nekoliko dalje in skrij se, da te ne ugleda!«

»Da, Manni, pa odjezdim, a kmalu se vrnem in videl boš, kako uženeva bika!«

»Za božjo voljo, Nonni, pusti ga v miru!«

Tako je kričal Manni na vse grlo, medtem ko sem jaz zavil s konjem na levo in jezdil v ovinku proti rebri na drugi strani. Spotoma sem videl na posameznih mestih med skalami prav natančo bika. Okoli vratu je imel žilj, na katerem je visel kol in se mu opletal ob prednjih nogah.

To me je pomirilo. Če bi hotel poskočiti, bi ga opletal kol po kolenih in ne mogel bi teči.

Bik me je tudi opazil: vsakikrat, ko me je uzrl med skalami, me je sprepo pogledal, vendar — čudno — ni se niti najmanj pripravljaj, da bi me napadel. Zdelo se je, da ima samo Mannija na piki, zakaj se ni ganil od skale, na kateri je sedel brat.

Čudno je bilo to. Nisem mogel razumeti.

Ko sem prijezdil visoko v reber, kjer mi bik ni mogel več blizu, sem razjahal in privezal konja k neki ostri čeri. Drgetal je še vedno. Potrepal sem ga in pogladil, da bi se pomiril, in sem ga končno pripravil do tega, da je legel. Nato sem si nabral polne žepe ostrega kamenja, ki naj bi bilo moje orožje, s katerim sem hotel, naj stane, kar hoče, pregnati bika in osvoboditi Mannija.

Tako pripravljen sem se počasi in previdno bližal skali, izza katere sem slišal venomer lajati psa.

Ko sem ugledal bika, sem vzel iz žepa kamen in ga zagnal z vso močjo nanj. Obenem sem si izbral skalo, na katero bi se mogel rešiti, če bi se bik zakadil proti meni.

Manni me je videl, ko sem vrgel kamen, pa je prestrašeno zakričal, kar je mogel:

»Nehaj, Nonni, nehaj in ne bližaj se mu!«

Odvrnil sem:

»Bodi vendar tihi, Manni, saj bom previden!«

Pa sem skočil na bližnji kamen in spet zaklical:

»Vidiš, Manni, zdaj sem tudi jaz na varnem!«

Bil je zadovoljen.

Takoj sem vzel spet nekaj kamnov iz žepa in začel obmetavati z njimi bika. Nič ni pomagalo. Imel je pretrdo kožo. Samo za spoznanje se je potresel, kadarkoli ga je zadel kamen.

Moral sem torej bliže in kmalu sem bil že na drugi skali.

Bik se pa ni zmenil kar nič za moje kamenje; samo na Mannija je gledal in ne enkrat se ni okrenil proti meni. Radi tega sem bil vedno pogumnejši in sklenil sem, da napadem skupno s Fidom divjega bika.

Mannija sem spet potolažil in nato poklical Fida. Pritekel je in skočil k meni na skalo. Jezik mu je molel iz gobca in srce mu je močno bilo.

Vzel sem šest ostrih kamnov v levo in pokazal s prstom na bika.

Fido se je okretno umikal ostrim rogovom in je skušal popasti bika. Skočila sva s skale in se pognala proti sovražniku.

Fido se je okretno umikal otrim rogovom in je skušal popasti bika za zadnje noge.

Jaz sem se previdno bližal in metal kamenje biku v glavo.

Enkrat sem ga zadel v sredo širokega smrčka.

To je učinkovalo. Bik je dvignil glavo in me pogledal s krvavo podplutimi očmi, nato pa se je zagnal s povešeno glavo proti meni.

Manni je spet rezko zakričal in mi zaklical:

»Nonni, Nonni, beži, teci, teci hitro, sicer te konča!«

K sreči je oni kol oviral pobesnelega bika, da ni mogel teči, in tako sem se še utegnil skriti za bližnjo visoko skalo.

Nič več se nisem potem upiral bratovim prošnjam in opustil sem nevarni boj.

Medtem ko je imel bik opraviti s Fidom, sem tekkel v loku k Mannijevi skali in skočil hitro na njo.

Manni me je sprejel z razprostrtimi rokami in solze veselja je imel v očeh.

»Sem, Nonni, sem!« mi je zaklical in me oprijel z obema rokama. »O, da si le spet pri meni!«

Objel sem ga in ga pritisnil jokajoč na svoja prsa.

Spomnil sem se, koliko strahu in žalosti sem prestal radi ljubega brata in zato sem moral jokati.

Potem sem rekel:

»Zdaj mi pa pripoveduj Manni, kako si jezdill!«

»Grozno je bilo, Nonni,« je začel. »Konj je ves čas besno drvel. Držal sem se trdo za grivo in zato nisem padel z njega. Potem sva prišla tu sem in divji bik je začel tuliti in potem me je konj vrgel s sebe. Tla so peščena in zato ni bilo nič hudega. Potem sem skočil pokonci in splezal na to skalo in bik me ni dobil.«

»In konj, Manni?«

»Zbežal je. Potem pa se je še vrnil, a kmalu spet odbežal. — Kako pa si ti prišel sem, Nonni?«

»Jaz sem našel lepega jeklenosivega konja. Tega bi moral videti, Manni! Kako iskro je šel! — In ob onem velikem prepadu sem se bal, da si ti vanj omahnil. — Potem je prišel tvoj konj in sivca sem pustil. In potem sem prijezdil na tvojem konju tu sem!«

Komaj sva si to povedala, se je zagnal bik v najino skalo, da je kar zabobnelo.

»Vidiš, Nonni, tako je delal ves čas, odkar sedim tu,« je povedal Manni.

»Pa nič ne de, skala se ne premakne,« je še takoj pristavil.

Fido je lajal ko stekel; bil je že ves hripav. Poklical sem ga k nama, da se malo odpočije. Takoj je priskakal in je sedel sopihajoč za najin hrbet.

Kmalu nato sva z bratom opazila, kako je stezal bik svojo mogočno glavo na skalo in naju skušal doseči s svojim dolgim jezikom. Prhal je, da nama je bilo kar tesno in lizal trdo skalo. Nehote sva se odmaknila.

Tedaj sem se nečesa domislil. Vzel sem nožič iz žepa, ga odprl in rekel Manniju:

»Spomnil sem se nečesa. Saj veš, če postane kak bik v hlevu besen, mu denejo v nos železen obroč in žival postane spet krotka. —

»Ali ne bi poskusila tudi midva kaj takega?«

»Že, a obroča nimaš, Nonni.«

»O, konopec imam, mogoče bi mu mogla tega dati skozi nos!«

»Toda, kako napraviš to, Nonni?«

»Prebodem mu z nožem nos in potem potegnem skozi konopec.«

»Dobro, Nonni, pa poskusi, če pojde!«

Iz žepa sem privlekel konopec, se potem ulegel na trebuh in rekel Manniju, naj me drži za noge, da ne bi padel s skale.

Tako sem mirno ležal, dokler ni iztegnil bik zopet glave na skalo. Odprti nož sem držal v desni, konopec pa v levi roki.

Ni mi bilo treba dolgo čakati.

Bik je začel kmalu znova lizati skalo in dvigal glavo vedno više.

»Drži mi noge trdno, Manni!« sem zaklical.

Manni me je držal, kar je mogel trdno.

Nato sem zgrabil močnega bika za nosnice, prav tako, kakor sem videl pastirje, če so hoteli pogledati kaki živini v gobec, in hitro sem mu zabodel ostri nož skozi smrček od ene nosnice do druge.

Ker se je ranjena žival tedaj silno stresla, je postal vrez mnogo večji, nego sem ga hotel narediti in nož je šel celo meni v neki prst leve roke. Bik je neznansko zamukal in se mi iztrgal. Iz nosa mu je lila kri. Nekajkrat se je vzpel na zadnje noge kakor zdivjan konj, potem pa je odbežljaj hitro, kolikor mu je dopuščal kol, nizdol proti jugovzhodu.

Fido jo je ubral za njim in ga kakor besen zasledoval.

Konopca nisem mogel potegniti biku skozi predrtino, a načrt se mi je le posrečil. Nevarna žival se ni vrnila več.

Z Mannijem sva obenem skočila s skale in hitro tekla, držeč se za roko, v strmo reber, kjer sem pustil konja.

Ležal je še vedno na istem mestu in prav kakor dopoldne, ko sva ga našla in je potem z Mannijem oddrevel.

Bratec je takoj pomislil na svoj doživljaj in je nekako boječe vprašal:

»Nonni, kaj se ti zdi, ali ne bo spet tako divji, kakor je bil zjutraj?«

»O ne, Manni!« sem ga potolažil. »Zjutraj je bil divji, ker ga je vrv preveč tiščala; pretrdno je bila zvezana. Zdaj ni več, prej sem mu jo zrahljal.«

Manni je bil zadovoljen.

Sedla sva in počivala, zakaj trudna sva bila in tudi spet lačna.

Jesti nisva imela kaj več.

Kmalu se je vrnil tudi Fido. Ves zasopel je bil in jezik mu je molel daleč iz gobca. Dobro se jo postavil. Vzela sva ga v svojo sredo in ga hvalila in božala.

Pa sva tedaj šele opazila, da mora biti že dokaj pozno.

»Koliko utegne biti ura?« je vprašal Manni.

Pogledal sem proti zapadu. Solnce je že tonilo.

»Želo pozno je že, Manni!«

»Kaj poreče mati, Nonni, ko prideva domov? — Kaj misliš, če bi kar odjezdila proti domu?«

Tudi mene je skrbelo in sem rekel:

»Da, Manni, mislim, da bo najbolje, če kar greva. Kmalu se znoči in dobro bova morala jezdit!«

Dvignila sva se. Jaz sem odvezal konja in ga pripravil to pot s prijazno besedo in trepljanjem, da je kmalu vstal.

Splezala sva mu potem na hrbet in odjezdila nizdol proti domu.

Veselo je tekel Fido pred konjem.

Manni se me je z obema rokama krepko oklepal.

Ko smo prišli v bližino onega nevarnega prepada, kjer se mi je prej vrtoglavilo, je začel pes renčati. Konj je postal nemiren, ostril je ušesa in se je ustavil.

»Nonni, gotovo je tu spet oni bik. Obrni, Nonni, obrni!« mi je klical brat.

Kmalu nato sva zaslišala divje tuljenje in že sva ugledala grozno žival, ki je prihajala iz neke zagate proti nama.

Smrtno prestrašen sem v trenutku obrnil konja in v divjem diru smo drveli zopet v hrib.

Bik je bil kmalu daleč za nami in nas ni mogel več dohiteti...

Kaj naj bi začela, ko je nama besna bestija zaprla pot proti domu?

Mannija je skrbelo in je vprašal:

»Kdaj prideva pa zdaj domov, Nonni?«

»Ne vem,« sem mu odgovoril. — »Bojim se, da danes sploh ne prideva.«

Manni je molčal in tudi jaz nisem rekel ničesar več.

Jezdila sva čez drn in strn, mimo gričev in pečin in novih prepadov, zdaj čez mehki pesek, zdaj spet po skalovitih tleh, zdaj skozi mah in vresje pa zopet preko sončnozelenih pašnikov, ki so bili posejani s prelepimi gorskimi cveticami.

Nič naju ni zanimalo. Molče sva jezdila dalje v neznano nama gorsko samoto.

Kanibali so tu.

Na osrednji planoti Avstralije že dolgo živi pod svojim šotorom gospa Daisy Bates (Dejzi Bejts). Naselila se je na robu pustinje, da sprejema obiske izumirajočih avstralskih domačinov, ki prihajajo iz svojih divjin ob Uldejskih vodah. Gospa je stara 60 let in popolnoma sama vztraja na meji med civilizacijo in pradijino. Letos je pisala v svojo angleško domovino takole pismo:

Dne 15. julija me je čisto nepričakovano obiskalo krdelo kanibalov ali ljudožrcev: pet mož, trije dečki, dve mladi ženi, dve deklici pa ena starka z vnučkom.

Vsi otroci so sirote, kajti starše so jim pojedli! Murna-ambala, vodja krdele, mi pripoveduje, da so po poti veliko ljudi pobili in pojedli in da za njimi prihajata še dve krdeli. Pa tudi pri njih imajo samo mlade ljudi, ker so vse stare pojedli kot popotnico.

Prišli so tako nenadoma, da v omarah nisem imela obleke za vse, a preden se bodo vrnili k svojim Uldejskim vodam, bodo vsi oblečeni. Tudi živeča jim moram dati, vem pa, da jim moja kaša, krompir, čebula, kruh in čaj ne bodo kdo ve kako teknil, saj so pri svojih groznih pojedinah okusili vse drugačne slaščice.

Vselej kadar me obiščejo, jih najprej nahranim in oblečem, poizvem njihova imena in imena vodá, odkoder prihajajo in pa razložim jim, kako se lahko v novi okolici prehranijo. Vendar pa so nekaj dni vsi iz sebe, ker se zopet vidijo s svojimi sorodniki, ki so se naselili blizu mene pred

dvema letoma. Ob svidenju so od veselja tako nečloveško divje kričali, da me je bilo zares groza.

Danes so štirje možje došlega krdela šli manjši skupini naproti, ki tudi potuje na jug. Obe skupini kakor cela vrsta drugih pohajkujejo po osrednji Avstraliji okoli vodá, ki napajajo dokaj rodovitno zemljo, a gorje vsakomur, ki jim prekríža pot! Voda je stalna in lov zadosten, a divjaki požigajo za seboj nizke gošče (buš) in s tem uničujejo živež domačemu kenguruju in emuju, ki je podoben noju. Za seboj puščajo take brezupno puste sledove, da se še sami po istem potu nikoli vračati ne morejo, ker ne bi imeli od česa živeti.

Sestradane žene in otroci novega krdela prihajajo vsak dan v moj šotor jest in veselje jih je gledati, kadar začnemo kramljati. Med skupino od l. 1930 so žene dobile svoje sestre, sestrične in tete in vneto mi hitijo pripovedovati o svoji žlahti, kajti vse so prepričane, da sem jaz stara mati ali skupna kabbarli njih vseh, ki me prihajajo obiskovat.

Zalostno pa bo, ko se bodo vračali k Uldejskim vodam, ker ne bo nikogar, ki bi jim pokazal njihove nekdanje domove, kajti svoje stare očete in matere so — pojedli.

L. N. P. Lepa beseda lepo mesto najde.

L. N. P. (lig of nejšens pajenirs) so Pijonirji Zveze narodov, mladinsko društvo, ki pomaga Zvezi narodov delati mir med narodi. V Oldhamu na Angleškem so imeli zborovanje in Nemeč Liebold (Libold) je povedal dve hudi zgodbi iz vojne dobe.

Med vojno se je sovraštvo med Angleži in Nemci tako razvnelo, da Nemeč v angleškem mestu še življenja ni bil varen pa tudi Anglež med Nemci ne. Nemeč Liebolda je torej po pravici skrbelo, zlasti še, ker sta mu dva sinova služila kot vojaka na nemški strani. Nekega dne ga ustavi na ulici v Oldhamu Anglež, ga pograbi za prsi in pravi: »Liebold, ubijem te!« Nato pa še grozeče dostavi: »Če se le ganeš, te ustrelim!« Liebold je bil brez orožja, prijatelja tudi ni bilo blizu. Sam pri sebi torej vzdihne k Bogu, naj mu on pomaga. In Liebold tudi zborovalcem pove, da v stiski še nikoli ni molil zastonj. Ko mu torej napadalec še enkrat zažuga: »Vem, da se tudi tvoja sinova vojskujeta zoper nas!« Lieboldu šine v glavo neka misel, da potrepnja sovražnika mirno po rami in mu reče: »Dobro, pa me imej na vesti.« Napadalec pa se kar zgane in roke se mu povesijo. Nobene več ne zine in odide.

Drugokrat je bil Liebold v nič manjši stiski. Okoli 500 ljudi se je zbralo, ki so po Oldhamu demonstrirali zoper Nemce. Prišli so tudi do Lieboldove hiše, se ustavili, kričali in žugali, kakor pač ljudje v takih primerih pobesnijo. Liebold se je bal, da ga ubijejo ali pa mu zažgejo hišo. Zopet potihem moli, nato pa reče ženi: »Ven grem k njim.« Žena ga za božjo voljo prosi, naj ne sili v smrt, a on odpre vrata in gre mirno mimo množice po ulici naprej. Njegov pogum je razgrajajoče tako presenetil, da mu nihče niti lasu ni skrivil.

Danes pa se ljudje dobre volje združujejo v društva, ki naj krivično in pogansko sovraštvo med narodi enkrat za vselej odpravijo. Treba je ljudem odpreti oči, da nihče ni kriv, ako se je rodil v Nemčiji in ne na Angleškem, da moramo vsak narod spoštovati, svojega lastnega pa ljubiti, a nobenega sovražiti. Za ta lepi cilj se trudi tudi društvo Pijonirji Zveze narodov.

Deček med opicami. Na južnovzhodni obali Afrike je gorovje Drakensberge (Zmajevo gorovje). Neki zamorček je ušel z doma in se štiri meseca potikal po teh gorah in živel skupaj s pavijani, posebno brihtnimi in zabavnimi opicami.

Domoljubnost gojijo zelo spretno v Latviji ali Litvonski ob Baltiku. Velika je Latvija (misli na latvico!) samo za štiri Slovenije, pa je vendar lahko 900 šolarjem naklonila prosto vožnjo, stanovanje in hrano za teden dni, da so si lahko ogledali prestolico Rigo.

Koliko je 2 in 2? Francoski državnik Klemansó je некоč prišel tudi v šolo pogledat in lahko si mislite, kako je otroke zaskrbelo, če bodo znali ali ne. Neka deklica je bila pa zelo pogumna. Predsednik Francije jo vpraša: »Povej mi, punčka, koliko je dve in dve?« »Kakor se vzame,« zapoje nežen glasek. »Ohol se začudi Klemansó, pa tudi gospodična se ustraši: Kaj bo pa zdaj! »Pa kako ti

misliš?« vpraša predsednik. »Če postavimo eno dvojko pod drugo in seštejemo, dobimo štiri; če pa postavimo eno dvojko zraven druge, pa dobimo dvajset dve.« »Saj res,« glej, na to pa še mislil nisem!« se zasmeje veliki državnik, ki mu je še mala deklica lahko nekaj čisto novega odkrila.

Skakači in pritlikavci. V osrčju Afrike živi v Ruandi narod črnih Batusov. Neki misijonar piše, da je sam visok skoraj 180 cm, pa ga nekateri Batusi preskočijo (a brez prožne deske!) Glavarji imajo za spremstvo same take fante, ki so dobri skakači, dobri plesavci in strelci s puščicami. Pritlikavci pa so kovarji in lončarji.

Čakaj hitreje! Rasto jo s stricem mahne na sprehod in precej zaostane. Zato začne klicati: »Stric! Počakaj!« »Saj čakam,« se odreže stric in stopa nekoliko počasneje. »Stric, ti me čakaš preveč počasi!« se pritoži Rasto.

UGANKE • SKRIVALICE IN DRUGO

1. Miklavž prihaja.
(Čampa Ivan, Bloke.)

3. Vremenska za december.
(Čampa Ivan, Bloke.)

Če ej oubjk noan nczuo loett, ealv oedt uehrehjru.

2. Magičen lik.
(Fr. K.)

	1	2	3	4	5	
1	a	a	a	a	a	ogenj
2	a	e	e	k	k	krma
3	o	o	p	r	r	del sonca
4	r	i	v			pozdrav
5	v	ž	ž			žival

Rešitve iz 2. številke.

Številčnica.

Kralj, brest, klica, blisk, Nande, pesem pomoč, torek, Aleks, izkaz, okvir, potok, odpad.

Kri se ne meša z vodo.

Zarja.

Kupa polna božje slave se razliva čez višave.

Uganka.

Trava. — Vrata.

Rešitve iz 3. številke.

Zapuščeni spomenik.

Vse na svetu se pozabi.

Izbiralnica.

Pozabljenim.

Uganka.

Os, gos, kos, los.

Rešili so vse tri uganke iz 2. številke: Št. Vid n. Lj. Germek M., Germek Z., Mohorčič M. — Ljubljana: Babič M. — Metlika: Stepan A., — Cerknica: Gornik Z., Srimšek A., — Rakek: Tacer A., Gorjup M. — Izžreban je: Tacer Anton z Rakeka.

Rešili so vse tri uganke iz 3. številke: Ljubljana: Bekš M., Stibilj M., — Studenci pri Mariboru: Jug Z., — Metlika:

Stepan A. — Gorenja vas: Tavčar M. — Pišce: Richter E. in Richter F., — Ig: Mavec P., Minatti V., Spelak A. — Celje: Niefergall Z., Teržan B. Skruba M., Križnik T., Majcenovič M., Lah D., Remič M., Flis H., Korban M. — Guček M., Golob O., Cocelj P., Ropas E., Knez M., König M., Sivka Š., Rasle A., Vodopivec L., Hubad M. — Izžrebana je: Korban Manica iz Celja.

NOVE KNJIGE

»Vir nedolžnega veselja.« Prireditev za prvoobhajance. Založila Družba sv. Petra Klaverja v Ljubljani 1932. — Obseg: »Jezus pridil« Ljubka dogodba v dveh slikah, ki naj razvname v mladih srcih plemenito ljubezen do Jezusa; »Svetemu Alojziju v čast«, ki naj v nedolžnih dušah utrjuje angelsko čistost in »Karmelska lilija« (Sv. Mala Terezija), ki naj izprosi vsem velikodušno ljubezen do Jezusa in Marije. — Delce priporo-

čamo, ker je namenjeno proslavam ob priliki prvega sv. obhajila.

Misijonski koledar za leto 1933. Izdalo Misijonišče v Grobljah, p. Domžale. Cena 10 Din. — Prav lep po obliki, opre- mi, prebogati po vsebini. Popelje te kar po vseh delih sveta, s posebno ljubeznijo se pomudi tam, kjer sejejo seme božje besede slovenski misijonarji. Pa ne nudi ti samo pregleda misijonskega dela sv. Cer- kve po svetu, dobiš v njem prav mnogo reči, ki ti razširjajo tvoje znanje in raz- vesele tvoje srce. Naroči, plačaj, preberi.

Po požaru.

PRVI UTRINKI.

SMRT V PUŠČAVI.

Korakov še par
in z vodó se okrepcá.
Popotnik na pesek se zgrudi.

Kje je, ki bi mu dal
iz vira hladila?
Težki, težki so udi.

Nikogar v puščavi?
Sam? O ne!
Smrt tam od vira
na gosli koščene mu svira.

SV. FRANČISEK PREJME RANE.

Suho telo na tleh.
Zarja zlata vstaja,
od jutranje strani
božja svetloba prihaja.

Križani
šest perotnic je privzel,
pet ran na telo
Frančiškovo je pripel.